

Δ. Ν. ΚΟΥΤΡΑ, **Μεταφυσική και Ίστορία**. Ἀθήνα 1974, σσ. 94.

Ἀντικείμενον τῆς μελέτης τοῦ Δ. Κούτρα εἶναι τὸ πρόβλημα τῆς Ἱστορίας θεωρούμενον ὑπὸ τὸ πρῖσμα τῆς φιλοσοφίας τῆς Ἱστορίας, τῆς μεθοδολογίας τῶν ἱστορικῶν ἐπιστημῶν καὶ τῆς φιλοσοφίας τῆς ὑπάρξεως. Τὸ βιβλίον διαιρεῖται εἰς πέντε κεφάλαια μετὰ εἰσαγωγῆς, ἐπιλόγου καὶ τῆς σχετικῆς βιβλιογραφίας.

Εἰς τὴν εἰσαγωγὴν (σσ. 9—12) γίνεται μία γενικὴ ἀνασκόπησις τοῦ προβλήματος τῆς φιλοσοφίας τῆς ἱστορίας ἀπὸ τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς ἐποχῆς μέχρι τῶν σημερινῶν χρόνων.

Εἰς τὸ πρῶτον κεφάλαιον (σσ. 13—14) τίθεται τὸ πρόβλημα τοῦ ὀρισμοῦ τῆς Ἱστορίας. Διὰ μὲν τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας ἡ Ἱστορία δὲν ἦτο ἐπιστήμη ἀλλ' εἶχεν κυρίως τὴν σημασίαν γνώσεως «ἣτις ἀντλείται ἐκ τῆς παρεχομένης μαρτυρίας ἢ κομίζεται ἐκ τῆς προσωπικῆς ἀντιλήψεως» (σ. 14), διὰ δὲ τοὺς νεωτέρους χρόνους ἡ Ἱστορία σημαίνει: (α) τὴν ἱστορικὴν ζωὴν λαοῦ τινος ἢ ἔθνους καὶ (β) τὴν ἐπιστήμην, «ἣτις ἐξετάζει διὰ τῆς ἀναδιφήσεως τῶν γραπτῶν μνημείων τὸ παρελθὸν ἐνὸς λαοῦ καὶ κατατάσσει αὐτὸ μεθοδικῶς πρὸς ἀνεύρεσιν τῆς ἱστορικῆς ἀληθείας» (σ. 14).

Τὸ δεῦτερον κεφάλαιον (σσ. 18—38), ἐν ᾧ ἐπιχειρεῖται ἡ διερεύνησις τοῦ προβλήματος τῆς Ἱστορίας ὑπὸ τὸ πρῖσμα τῆς φιλοσοφίας τῆς ἱστορίας, διαιρεῖται εἰς τρεῖς ἐνότητας. Εἰς τὴν πρώτην ἐνότητα ὁ συγγραφεὺς ἐξηγεῖ διατι οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες δὲν κατώρθωσαν νὰ διαμορφώσουν φιλοσοφίαν τῆς Ἱστορίας. Οἱ Ἕλληνες ἐβλεπον τὴν ἱστορίαν κατὰ τὸ πρότυπον τῆς φύσεως, ὡς γέννησιν, φθορὰν καὶ πάλιν γέννησιν. Ἡ ἱστορία κατὰ τοὺς Ἕλληνας εἶχεν κυκλικὴν κίνησιν. Εἰς τὴν δευτέραν ἐνότητα ὁ συγγραφεὺς ἐξηγεῖ ὅτι οἱ Ἰσραηλιῖται ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς Ἕλληνας, ἐθεώρουν τὴν Ἱστορίαν ὡς εὐθύγραμμον κίνησιν πρὸς τὸ μέλλον. Ἡ Ἱστορία κατὰ τοὺς Ἰσραηλιῖτας κατευθύνεται πρὸς ἓνα τελικὸν σκοπὸν, ἓνα ἔσχατον. Εἰς τὴν τρίτην ἐνότητα, τέλος, ὁ Δ. Κούτρας ἐξηγεῖ ὅτι τὴν εὐθύγραμμον τῆς Ἱστορίας κίνησιν ἀσπάζονται καὶ οἱ στοχασταὶ τῆς νεωτέρας Δυτικῆς φιλοσοφίας. Κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους ἡ φιλοσοφία τῆς Ἱστορίας κορυφώνεται εἰς τὸν Ἑγελον, ὅστις προσδίδει εἰς τὴν Ἱστορίαν αὐστηρὸν μεταφυσικὸν χαρακτῆρα. Ὁ Ἑγελος βλέπει τὴν τοῦ κόσμου Ἱστορίαν ὡς ἔκφρασιν τοῦ πνεύματος τοῦ κόσμου. Ἡ ὑπὸ τοῦ Ἑγέλου μεταφυσικὴ ἐρμηνεία τῆς ἱστορίας προεκάλεσε τὰς ἀντιδράσεις μετὰξὺ τῶν μεταγενεστέρων φιλοσόφων.

Εἰς τὸ τρίτον κεφάλαιον (σσ. 39—55) ἐξετάζεται ἡ Ἱστορία ἀπὸ μεθοδολογικῆς ἀπόψεως. Ἡ Ἱστορία ἐρμηνεύεται κατὰ τὴν μέθοδον τῶν πνευματικῶν ἐπιστημῶν, ἣτις ἀντιτίθεται πρὸς τὴν μέθοδον τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν. Ὁ W. Dilthey εἶναι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος κατ' ἐξοχὴν «ἐφιλοδόγησε νὰ ἀποσαφηνίσῃ τὸν χαρακτῆρα τῶν ἱστορικῶν πνευματικῶν ἐπιστημῶν διὰ τῆς ριζικῆς αὐτῶν διακρίσεως ἀπὸ τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν» (σ. 49).

Εἰς τὸ τέταρτον κεφάλαιον (σσ. 56—70) ἡ Ἱστορία ἐξετάζεται ὑπὸ τὸ πρῖσμα τῆς ὑπαρξιστικῆς φιλοσοφίας τῶν M. Heidegger καὶ K. Jaspers. Ἡ Ἱστορία ὑπὸ τὸ πρῖσμα τῆς φιλοσοφίας τῆς ὑπάρξεως χάνει πλέον τὸν ὑπερβατικὸν καὶ μεταφυσικὸν χαρακτῆρα καὶ καθορίζεται ὑπὸ τῆς ἱστορικότητος, ἣτις σημαίνει «τὸν ἱστορικὸν τρόπον καὶ χαρακτῆρα τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος, τὸ ὁποῖον προσδιορίζεται ἐκ τῶν χρονικῶν καὶ ἱστορικῶν ὀρίων τῆς ἐποχῆς, εἰς τὴν ὁποίαν ἐκδηλοῦται» (σ. 56).

Εἰς τὸ πέμπτον κεφάλαιον (σσ. 71—81) ἐξετάζεται ἡ ἱστορία εἰς τὴν διάστασιν τοῦ χρόνου. Ἐφ' ὅσον ἡ Ἱστορία συνδεθῆ πρὸς τὸ αἰώνιον καὶ τὸ ἀπόλυτον τῆς κλασσικῆς μεταφυσικῆς, ἡ ἱστορία ἀποκτᾷ μεταφυσικὸν χαρακτῆρα, ἐφ' ὅσον

ὅμως ἡ ἱστορία συνδεθῆι πρὸς τὴν χρονικότητα καὶ ἱστορικότητα τῆς ὑπάρξεως, ἡ ἱστορία χάνει τὸν ὑπερβατικὸν τῆς χαρακτῆρα καὶ ἱστορικοποιεῖται.

Τέλος, εἰς τὸν ἐπίλογον (σ. 22—88) ὁ συγγραφεὺς ἐπιχειρεῖ ἀνακεφαλαίωσιν τῆς ἐρμηνείας τῆς Ἱστορίας ἀπὸ πλευρᾶς γνωσιολογικῆς καὶ μεθοδολογικῆς, ὡς καὶ ἐν σχέσει πρὸς τὰ προβλήματα τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου.

Σκοπὸς τῆς μελέτης τοῦ κ. Κούτρα εἶναι νὰ μᾶς εἰσαγάγῃ εἰς τὴν φιλοσοφίαν τῆς Ἱστορίας καὶ τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν σχετικῶν πρὸς αὐτὴν προβλημάτων. Τοῦ σκοποῦ τούτου ὁ συγγραφεὺς ἐπιτυγχάνει πλήρως χάριν εἰς τὴν λιτὴν διατύπωσιν καὶ τὴν ὀρθὴν διάρθρωσιν τῆς ὕλης, πρᾶγμα ποὺ βοηθεῖ ἀποτελεσματικῶς εἰς τὴν προσπέλασιν τῶν προβλημάτων τῆς φιλοσοφίας τῆς Ἱστορίας. Ἡ ἀνωτέρω ἐργασία ἀποτελεῖ λίαν σημαντικὴν προσφορὰν εἰς τὴν ἑλληνικὴν βιβλιογραφίαν τῆς φιλοσοφίας τῆς Ἱστορίας καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι αὐτὸ τὸ πεδῖον τῆς φιλοσοφίας δὲν ἔχει διερευνηθῆι εἰς ἕκτασιν μεγάλῃν. Γενικῶς εἰπεῖν, ἡ μελέτη τοῦ Δ. Κούτρα ἀποτελεῖ πρότυπον εἰσαγωγῆς εἰς τὴν προσπέλασιν καθορισμοῦ τῆς ἐννοίας τῆς Ἱστορίας ὡς αὕτη ἐπεχειρήθη κατὰ τοὺς ἀρχαίους καὶ νεωτέρους χρόνους.

ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ Ν. ΠΕΛΕΓΡΙΝΗΣ

Διδάκτωρ Πανεπιστημίου τοῦ Exeter

* * *

ΠΑΝΤΑΖΗ ΚΟΝΤΟΜΙΧΗ, Ὀμήρου Ἱλιάδα Α—Ω, ἔμμετρον μετάφραση,
Ἀθήνα, 1976, σελ. 508.

Δὲν ἐστέγνωσε καλὰ καλὰ ἡ μελάνη ἀπὸ τὴν ἔμμετρον μετάφρασιν τῆς Ὀδυσσείας, ποὺ ὁ φιλότιμος αὐτὸς ἐργάτης τῶν γραμμάτων ἐκυκλοφόρησε τὸ 1972, καὶ ὁ Πανταζῆς Κοντομίχης, φιλόλογος, λυκειάρχης Λευκάδος, θέτει εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ ἀναγνωστοῦ κοινοῦ τὸ δευτέρον μέγα ἔπος τοῦ ἰδίου ποιητοῦ μεταφρασμένον εἰς τὴν ζωντανὴν νεοελληνικὴν, τὴν Ἱλιάδα μὲ τοὺς 15.695 στίχους τῆς. Τὸ ἐγγεῖρημα εἶναι ἐντυπωσιακόν, ἀν κριθῆ αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ, γίνεται ὅμως σημαντικώτερον δι' ἐκεῖνον ποὺ θὰ ἔχη τὴν εὐκαιρίαν νὰ μελετήσῃ τὸ ἔργον καὶ νὰ ἐκτιμήσῃ τὸν καταβληθέντα μόχθον. Πράγματι, ἡ μετάφρασις τοῦ κ. Κοντομίχης ὄχι μόνον ὡς πλεονάζουσα δὲν δύναται νὰ χαρακτηρισθῆι ἔπειτα ἀπὸ τόσας προηγουμένας προσπαθείας ἄλλων μεταφραστῶν, ἀλλὰ καὶ ἐμφανίζεται ὡς ἐν ἀξιώλογον ἐπίτευγμα εἰς τὸν χώρον τῆς ἀποδόσεως τῶν ὁμηρικῶν κειμένων. Προτοῦ ὅμως τὴν ἴδωμεν εἰς τὰς λεπτομερείας, ἃς κάμωμεν μίαν σύντομον ἀναδρομὴν εἰς τὰς προηγηθείσας μεταφράσεις τῆς Ἱλιάδος, τὰς ἐμμέτρους καὶ καλυπτούσας ὀλόκληρον τὸ ἔργον.

Ἄν ἀφήσωμεν κατὰ μέρος παλαιότερας ἀποπειράς (Ρουσιάδης, Ἀποστολίδης), φθάνομεν εἰς τὸν Πολυλά. Ἀπὸ τὸ 1890 ἤρχισε νὰ δημοσιεύεται, τμηματικῶς, ἡ μετάφρασις τῆς Ἱλιάδος τοῦ Ἰακ. Πολυλά, ἀφοῦ εἶχε προηγηθῆι ὁμοία τῆς Ὀδυσσείας. Ὁ μεταφραστὴς χρησιμοποιοῖ τὸν δεκαπεντασύλλαβον κατὰ τρόπον ἐλεύθερον, ὄχι κατὰ τὴν παράδοσιν τοῦ δημοτικοῦ τραγουδιοῦ. Ἴδου ἡ ἀρχή :

Ψάλλε, θεά, τὸν τρομερὸν θυμὸν τοῦ Ἀχιλλέως,
πῶς ἔγινε στοὺς Ἀχαιοὺς ἀρχὴ πολλῶν δακρῶν.

Ἡ μετάφρασις χαρακτηρίζεται ἀπὸ μίαν συνειδητὴν τάσιν πρὸς τὴν ἀρχαϊκὴν